

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

7 december 2000

HANDELINGEN

COMMISSIEVERGADERING

COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, VORMING EN WETENSCHAPSBELEID

Vraag om uitleg van de heer Kris Van Dijck tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over initiatieven om een eigentijds filosofisch onderwijs te introduceren in het Vlaams educatief bestel

De voorzitter : Aan de orde is de vraag om uitleg van de heer Van Dijck tot mevrouw Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over initiatieven om een eigentijds filosofisch onderwijs te introduceren in het Vlaams educatief bestel. De heer Van Dijck heeft het woord.

De heer Kris Van Dijck : Dit onderwerp werd twee jaar geleden al aangekaart door het Vlaams Unesco Netwerk. Het nam toen ook contact op met de onderwijscommissie. Het Vlaams Unesco Netwerk voor Filosofieonderwijs en Democratie werd opgericht op 8 oktober 1998. De platformtekst voor 'een eigentijds filosofieonderwijs' kwam tot stand. De kernboodschap houdt in dat degelijk en eigentijds filosofieonderwijs bij uitstek en van nature de meest geëigende discipline is. Filosofieonderwijs moet niet worden bekeken als een theoretisch vak, de manier van onderwijzen is er een afspiegeling van. Een screening van de eindtermen van het basisonderwijs wees uit dat ook daar filosofieonderwijs op een gedegen manier kan worden geïntegreerd en zelfs tot bijzondere resultaten kan leiden.

Gezaghebbende personen en instanties hebben de doelstellingen van het netwerk ten volle onderschreven. Zowel in Nederland als in de Verenigde Staten werden reeds stappen gezet naar een integratie van het filosofieonderwijs in het educatief bestel.

Al die sympathiebetuigingen ten spijt, ligt het dossier in het Vlaams onderwijsbeleid nog bijzonder moeilijk. Ook contacten van het Vlaams Unesco Netwerk met het departement, en naar verluidt ook met uw kabinet, hebben tot op heden nog geen concrete resultaten opgeleverd. Het Vlaams Unesco Netwerk zou concrete voorstellen hebben geformuleerd, waaronder het uitwerken van een didactisch totaalconcept, het organiseren van informatieve studiedagen, en het

geven van mogelijkheden aan individuele scholen om een expertise op te bouwen. De uitwerking van deze voorstellen zou kunnen worden toevertrouwd aan het Vlaams Unesco Netwerk.

Mevrouw de minister, kunt u principieel achter de doelstellingen van het Vlaams Unesco Netwerk voor Filosofie en Democratie staan ? Zo ja, welke initiatieven zijn er al genomen, en welke zullen nog worden genomen, om deze doelstellingen uit te werken ? Bestaat er een beleidsplan terzake, of is er een in voorbereiding ? Op welke termijn kunnen er concrete voorstellen worden verwacht ?

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, ik ondersteun ten volle deze vraag. Ik wil echter ook wijzen op een probleem. Als er wordt gesproken over filosofie in het onderwijs, dan wordt er gemakkelijk een vertekend beeld opgehangen, zoals onlangs nog door minister-president Hasquin. Hij ziet namelijk tegenstellingen tussen het bestaande onderwijs in zedenleer of godsdienst enerzijds, en filosofieonderwijs anderzijds. Deze visie vormt ook de reden waarom filosofie in het verleden in het onderwijs in Vlaanderen zo weinig kansen heeft gekregen.

Nochtans is het belangrijk dat we de filosofische component opnemen in het onderwijs. Zelfs in de kleuterklas kan gewerkt worden aan filosofisch denken, en zeker in het secundair onderwijs is verdere uitdieping mogelijk. In Frankrijk is er een uitgewerkt programma dat mee een voorwaarde vormt om het baccalaureaat te behalen. Leren filosofisch denken is dan ook bijzonder belangrijk. Het mag dus niet gaan om een keuze voor het ene of voor het andere, maar voor beide. We moeten de tegenstelling overstijgen. Vooral in het vrij onderwijs voelt men voorstellen terzake al gauw aan als een bedreiging van het godsdienstonderwijs. Nochtans zitten in het godsdienstonderwijs vaak filosofische componenten en wordt het vaak filosofisch benaderd.

Ik pleit ook niet voor een apart vak. Wel kan het filosofisch denken worden opgenomen in de eindtermen, ook van andere vakken.

De voorzitter : Minister Vanderpoorten heeft het woord.

Minister Marleen Vanderpoorten : Mijnheer de voorzitter, collega's, het Vlaams Unesco Netwerk voor Filosofie en Democratie stelt zich onder meer tot doel een optimale invulling te geven aan de Verklaring van Parijs voor de filosofie binnen de complexe Vlaamse onderwijscontext. Deze verklaring is totstandgekomen in de context van de Unesco en kan inderdaad rekenen op veel sympathie. Ook het Vlaams Unesco Netwerk voor Filosofie en Democratie opereert onder de bescherming van de Unesco.

Het is belangrijk dat leerlingen en studenten de nodige vaardigheden verwerven op het vlak van filosofische en kritische reflectie. De vraag is hoe deze vaardigheden binnen de Vlaamse onderwijscontext kunnen worden aangeleerd. De Verklaring van Parijs laat zich niet uit over de concrete invulling en de werkvormen van het filosofieonderwijs.

Voor veel maatschappelijke vragen en noden is men nogal snel geneigd om het onderwijs aan te spreken en te ijveren voor de introductie van vakken die een antwoord bieden op al deze vragen en noden. Ik ben geen voorstander van nieuwe vakken als men vaardigheden wil bijbrengen die in een vakoverschrijdende aanpak kunnen worden aangeleerd. Mijns inziens delen de commissieleden die mening.

De filosofische dimensie krijgt, weliswaar zonder expliciet zo genoemd te worden, ruimschoots aandacht zowel in de vakoverschrijdende als in sommige vakgebonden eindtermen. De Dienst voor Onderwijsontwikkeling heeft samen met de heer Poppelmonde, initiatiefnemer van het Vlaams Interuniversitair Netwerk voor Filosofie en Democratie, een systematische screening gemaakt van de ontwikkelingsdoelen en eindtermen voor het basisonderwijs met betrekking tot filosoferen met kinderen. Hieruit mag blijken dat er binnen de ontwikkelingsdoelen en eindtermen heel wat terug te vinden is op het vlak van filosofische vaardigheden. In het secundair onderwijs vindt men in de eindtermen heel wat aanknopingspunten met metacognitie en reflexief handelen.

Uiteraard dienen ook leraren en docenten over de nodige vaardigheden te beschikken om te leren filosoferen met hun leerlingen en studenten. Hieraan moet de nodige aandacht worden geschonken in de initiële lerarenopleiding en in de nascholing. De basiscompetenties moeten hiervoor voldoende aanknopingspunten bieden. De leraar wordt immers gezien als een begeleider van leer- en ontwikkelingsstrategieën. Zowel tijdens het huidige als tijdens het komende schooljaar is de implementatie van de vakoverschrijdende eindterm leren leren één van de prioritaire nascholingsthema's, waarin ook dit onderwerp aan bod moet kunnen komen.

Ik zie het niet als mijn bevoegdheid om initiatieven te nemen inzake het uitwerken van een didactisch totaalconcept, noch om richtlijnen uit te vaardigen. De onderwijsverstrekkers hebben op dit vlak vooralsnog een veel grotere rol te vervullen. Dit neemt niet weg dat ik het filosofieonderwijs projectmatig wil stimuleren. Zo zijn er in het kader van de projecten van de Canon-cultuurcel diverse mogelijkheden voor scholen. Binnen het werkveld Democratie van Dynamo2 kunnen scholen projecten indienen inzake filosoferen met kinderen. Verder vermeld ik graag dat, in het kader van het project Voorrangbeleid Brussel, een aantal pilootscholen beginnen met filosoferen met kinderen. De resultaten worden door mijn kabinet en administratie van zeer nabij gevolgd om de toepasbaarheid ervan te toetsen voor de rest van Vlaanderen.

De overheid heeft op het vlak van het filosofieonderwijs al een aantal initiatieven genomen, en er is heel wat beweging op dit terrein. Het is vooral onze taak te stimuleren en te vergemakkelijken. Via de krant vernam ik gisteren dat het parlement van de Franse Gemeenschap een debat zal voeren over het filosofieonderwijs. Dat gebeurt natuurlijk ook naar aanleiding van de uitlatingen van de minister-president en de discussie die daarover gaande is. Het werd duidelijk dat deze problematiek niet zo aanwezig is in de andere gemeenschappen, ook niet in de onze, omdat dit voor een deel ingebakken is in de eindtermen.

Er moet echter inderdaad nog een en ander in beweging worden gebracht. Ik ben ervan overtuigd dat het cruciale punt terzake ligt bij de opleiding van de leerkrachten : in eerste instantie gaat het over een attitude die de leerkrachten moeten verwerven, om ze vervolgens over te brengen aan de leerlingen. Het gaat over een manier van werken en omgaan met elkaar.

De voorzitter : De heer Van Dijck heeft het woord.

De heer Kris Van Dijck : Mevrouw de minister, ik dank u voor uw antwoord. We zijn inderdaad geen vragende partij voor een extra vak, want het gaat inderdaad over een aanpak. U zegt dat pilootscholen zijn begonnen met het filosoferen met kinderen. Ik hoop dan ook dat we tijdig zullen worden geïnformeerd over de resultaten hiervan.

De voorzitter : De heer Sannen heeft het woord.

De heer Ludo Sannen : Mevrouw de minister, het gaat toch over meer dan louter een aanpak. Filosofie en filosofisch denken is niet louter en alleen kritisch denken. Kritisch denken ligt weliswaar aan de basis ervan, maar men mag dit niet beperken tot een te vereenvoudigde aanpak. Bij leren leren kan ongetwijfeld wat filosofische vraagstelling te pas komen, maar mijns inziens is het meer dan dat. Ook bij een vak als Nederlands kan men terzake heel wat doen, bijvoorbeeld door literaire of filosofische teksten ter sprake te brengen. Het gaat over meer dan kritisch zijn : het gaat over het stellen van vragen over fundamentele dingen. Zeker in het secundair onderwijs moet men dat op het einde kunnen incorporeren.

De voorzitter : Het incident is gesloten.